

מתן על הפרק

מפגש מחודש עם התנ"ך

ירמיהו פרקים ט' - ו'

פרק ט'

פרקנו פותח בזעקה הנובעת ממעמקי ליבו של הנביא, המבקש לראשונה לעזוב את עמו, בעקבות המצב המוסרי השפל אליו הגיע העם (א-ח). בפסוקים הבאים מקונן הנביא על חורבן הארץ שצפוי להתרחש כתוצאה מעזיבת התורה.

1 'מי יתנני במדבר מלון ארמים ואעזבה את עמי' (א) בייאושו מבקש ירמיהו לעזוב את עמו. מהו החטא שסביבו סובבת פסקה זו (א-ח), ומדוע דווקא חטא זה מביא אותו למסקנה נואשת כל-כך? דעת ה' נזכרת פעמיים בפסקה (בסוף פסוקים ב, ה). מהו המימד שנוסף לחטא באמצעות אזכורים אלה?

2 'וידרכו את לשונם קשתם שקר' (ב) 'חץ שחוט לשונם' (ז) הנביא מדמה את פעולת השקר ליריית חץ מקשת. עמדו על המאפיינים בפעולת השקר והרכילות אותם מבליט דימוי זה.

3 'זפקדתי על כל מול בערלה' (כד) בפסוקים כד-כה הנביא משווה בין הגויים, שכניה של יהודה, לבין יהודה עצמה.

(א) למה נועדה ההשוואה בין הגויים לישראל ומה היא מחדדת ?

(ב) מה תפקיד המילה לפי דברי הנביא, ומהו היחס בין המעשה החיצוני למשמעות הפנימית? השווה לכך את דברי הנביא לעיל ביחס לקרבנות (ז, כב-כג), וביחס לארון הברית (ג, טז-יז).

פרק י'

הנושא המרכזי שבו עוסקות הנבואות בפרק י' הוא אפסות האלילים לעומת אמיתותו ונצחיותו של ה'. ככל הנראה נועדו נבואות אלה לאנשי יהודה שגלו לבבל בגלות יהויכין, ונמצאו תחת השפעתה של התרבות האלילית שסביבם. ירמיהו מחזק את אמונתם, ומתרה בהם לבל ילמדו ולבל ייראו מאלילי הגויים. בחלק השני (יז-כה) שב הנביא לעסוק בחורבן הממשמש ובא, ובסופו הוא נושא תפילה נרגשת לה', שירחם על עמו.

4 'אל דרך הגוים אל תלמדו ומאתות השמים אל תתתו' (ב) מהו היחס העקרוני העולה מכאן לחכמת האסטרולוגיה? ראו את דברי הרד"ק: 'אע"פ שיחתו הגוים מהמה אתם אל תחתו, כי אם תעבדוני אין להם רשות להרע לכם... ולפעמים יבא הפסד בפרטים בדרך מהלכם זהו לשאר העמים... ואם תעבדוהו בלב שלם יצילכם מכל נזק משפטי הכוכבים' האם תוכלו להציע פירוש אחר על סמך המשך הנבואה? (ג-ה)

מתן ואתא

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים

5 'כִּדְנָה תֵּאמְרוּן לְהוֹם: אֱלֹהֵיָא דִּי שְׁמִיָא וְאַרְקָא לָא עֲבָדוּ יַאבְדוּ מֵאַרְעָא וּמִן תְּחֻת שְׁמִיָא אֱלֹהֵי' (תרגום: כך תאמרו להם, האלים אשר לא עשו את השמים ואת הארץ יאבדו מן הארץ ומתחת שמים אלה).

א) פסוק זה הוא הפסוק היחיד בנבואות ירמיהו שנאמר בארמית. מדוע בחר ירמיהו לחרוג ממנהגו ולשאת את דבריו בשפה זרה? התייחסו לפתיחת הפסוק, וראו את דברי רש"י כאן: 'אגרת היא ששלח ירמיה ליכניה וגלותו בגולה להשיב לכשדים ארמית תשובה אם אומרין להם לעבוד לעבודה זרה'.

ב) שימו לב למבנהו המיוחד של הפסוק ולתקבולת בין שני חלקיו. איזה סוג תקבולת מוצג כאן? חשבו, מה מבטא מבנה זה?

6 גדולת ה' בניגוד לאלילים ניכרת בשני תחומים בפסוקים יב-יג. נוכל לראות שבכל אחד מהפסוקים נזכרים השמים והארץ בהקשר שונה. חשבו איזה היבט של גדולת ה' מבטא כל פסוק, ומה מוסיף כל פסוק על רעהו.

הרחבה

"מי יתנני במדבר מלון אורחים" (ט,א)

בקשת הנביא להתרחק מעמו דובר השקר ולמוד המרמה, אל המדבר, הדהדה בליבם של בעלי המדרש, של משוררים ויוצרים. בחרנו להביא שלוש דוגמאות. האחת, ממדרש תנחומא, הרואה את המדבר כתקופה אידיאלית, כמקום המבטא יותר מכל את קבלת עול מלכות שמיים. השניה, שירה של נעמי שמר "בהאחזות הנחל בסיני". המשוררת ממשיכה בשיר את הקו שמופיע במדרש - המדבר הוא המקום האידיאלי, הנוסטלגי, המנוגד לעולם החומרני והשקרי. ההיאחזות במדבר מייצגת בעיניה את ארץ ישראל הישנה והטובה, הפושטת את ידה "כדי לתת ולא כדי לקחת". והשלישית, פסלו של האמן ישראל רבינוביץ שמזדהה עם רצונו של הנביא להתרחק מחיי היומיום אל מקום שקט וניטרלי, הרחק מהעולם המקיף אותו בחיי היום-יום.

מדרש תנחומא א',ב:

"הדור אתם ראו דבר-ה' המדבר הייתי לישראל אם ארץ מאפליה מדוע אמרו עמי רדנו לא-נבוא עוד אליך" (ירמיהו ב',לא)

דבר אחר:

מהו רדנו?

כענין שנאמר: כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה (מל"א ה',ד)

אמרו לו: נתצת לנו את בית המקדש וסלקת שכינתך ממנו, מה אתה מבקש עוד, לא נבא עוד אליך (ירמיהו ב',לא). אמר להן: מי יתן לי והייתי במדבר עכשיו, שעשיתי לכם אותן הנסים. וכן

הוא אומר: מי יתנני במדבר מלון אורחים (ירמיהו ט',א).

היכן שהייתי מסתלק, שנאמר: ישאו מדבר ועריו

(ישעיהו מ"ב,יא).

© מוגן בזכויות יוצרים

יצירה של האמן ישראל רבינוביץ, 1992. ברזל, אבן 19x40x40.

כותרת הפסל לקוחה מדבריו של הנביא ירמיהו: "מי-יתנני במדבר, מלון ארמים, ואעזבה את-עמי, ואלכה מאתם: כי כלם מנאפים, עצרת בגדים" (ירמיהו ט' א'). בפסוק זה באים לידי ביטוי ייאושו של הנביא מחטאי עמו ומשאָלה לוותר על תפקידו כנביא, לנוח מעול כבוד.

(מתוך: <http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=14622>)

מתן ומתן

מכון חורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרט
The Sodie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים

בהאחזות הנחל בסיני

מילים ולחן: נעמי שמר

בהאחזות הנחל בסיני
המון דברים יפים ראו עיני
כמו למשל - חיילת יחפה
וצמתה מוטלת על כתפה.

ובחצר היו החיילים
צולים דגים גדולים על גחלים
המון דברים יפים ראו עיני
בהאחזות הנחל בסיני.

שם כל השרות והדליות והרינות
פסעו לאט בתוך שדרת קזוארינות
עם כל האור וכל הפנאי
אשר ראיתי בעיני.

בהאחזות הנחל בסיני
אני לא האמנתי לעיני
כשראיתי מעשה כשפים
ספרי שירה קטנים על מדפים

שירי רחל ו'כוכבים בחוץ'
כמו לפני שנות אלף בקיבוץ;
אני ממש שפשפתי את עיני,
בהאחזות הנחל בסיני.

בהאחזות הנחל בסיני
אני לא האמנתי לעיני
כשפתאום פגשתי בפינה
את ארץ ישראל הישנה.

את ארץ ישראל האבודה
והיפהפיה והנשכחת,
והיא כמו הושיטה את ידה
כדי לתת ולא כדי לקחת

ואני לא האמנתי לעיני,
בהאחזות הנחל בסיני.

בהאחזות הנחל בסיני,
המון דברים יפים ראו עיני
המון דברים יפים שבגללם
רציתי לחבק שם את כולם.

ללחוש לפרצופים הנבוכים;
הו מי יתנני במדבר "מלון אורחים"?
הו מי יתנני במדבר "מלון אורחים"?

עם כל השרות והדליות והרינות,
אפסע לאט בתוך שדרת קזוארינות
עם כל האור וכל הפנאי
אשר ראיתי לפני במו עיני במו עיני

"וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא" < לקט ביאורי מילים לירמיהו פרקים ט'-י'

פרק ט' (ו) **הַנְּיִ צוֹרְפָם וּבַחֲנֻתֵימָם כִּי אֵינְךָ אַעֲשֶׂה מִפְּנֵי בַת עַמִּי:** ה' יאלץ להעביר את עמו באש כדרך הצורפים המפרידים את המתכות היקרות מהסיגים, מחמת חטאי העם.

(כד-כה) **וּפְקַדְתִּי עַל כָּל מוֹל בְּעַרְלָה:** ה' יעניש את כל הנימולים, כלומר ישראל, יחד עם הגויים הערלים. **וְעַל כָּל קְצוּצֵי פֶאֶה הַיֹּשְׁבִים בְּמִדְבָּר:** השבטים הנוהגים לספר את פאת זקנם, דבר שנאסר על ישראל. משמעות הדברים היא שהייחוד הפיזי החיצוני של ישראל לא יציל אותם מעונשם של הגויים.

פרק י' (ה) **כִּתְמוֹר מִקְשָׁה הַמָּה וְלֹא יְדַבְּרוּ:** הפסלים מדומים לדחליל הניצב בתוך שדה קישואים, שאין ביכולתו לעשות דבר.

(ח) **וּבֹאֲחַת יִבְעֵרוּ וַיִּכְסְלוּ מוֹסֵר הַבָּלִים עַץ הוּא:** יוצרי האלילים, כולם יחד, נעשים טיפשים בהכנת פסיליהם, ותורת הפסילים היא הבל כיוון שהם עשויים עץ.

(יז) **אִסְפִּי מֵאַרְצְךָ כִּנְעַתְךָ יֹשֶׁבֶת בְּמִצְרָיִם:** קריאה ליושבי ירושלים המצויים במצור לארוז את מטלטליהם (=כנעתך) ולהתכונן ליציאה לגלות, כיוון שלא ינצלו ממנו.